

RUDOLF EGGER (1882—1969)

Vsako človeško življenje je vključeno v čas in prostor in v razponu med rojstvom in smrtjo je v vsakem nekaj pomembnejših točk, na katere je oprta zgodba zemeljskega bivanja. Življenjepisec Rudolfa Eggerja jih bo izbral po svoji zamisli, in upajmo, da mu bo uspelo uvrstiti v niz tudi vse tiste, ki so bile za pokojnega profesorja povsem osebne, oblikovalno pa zelo odločilne. Skoraj mi je žal, da bo v tem sestavku — ki noče in ne more biti življenjepis v pravem pomenu besede, ampak le nekak pregled dela velikega učitelja predvsem z vidika jugoslovanskega bralca — naštel samo tiste, katerih shema nam je znana iz uradnih dokumentov.

Rudolf Egger je bil rojen v mestu Bruck an der Mur 11. aprila 1882. Doktoriral je leta 1905. 1912 je postal tajnik Avstrijskega arheološkega inštituta. 1917 se je habilitiral z delom *Frühchristliche Kirchenbauten im südlichen Noricum* (1916), 1929 je postal ordinarij za zgodovino starega veka in starinoslovje na dunajski univerzi; 1935 sodirektor Avstrijskega arheološkega inštituta, 1945 je bil upokojen, od 1948 dalje je vodil (prvo leto skupaj s profesorjem Praschnikerjem, ki je 1949 umrl) velika od Koroške deželne vlade financirana izkopavanja na Štalenskem vrhu nad Gosposvetami. 7. maja 1969 je na Dunaju umrl.

Mnogo ljudi bi lahko imelo podoben zunanji življenjepis in mnogo bi jih lahko z njim utonilo v zgodovini. Kaj malo nam ti podatki povedo o človeku samem in njegovem delu. Zato jih dopolnimo vsaj še z ugotovitvijo, da je bil Rudolf Egger edinstven vzgojitelj in izredno ploden znanstvenik. Neposrednost njegovega značaja, odkritost, ljubeznivost in človeška toplina, zaverovanost v stroko, skromnost in veliko znanje, ki ga je umel posredovati na nenavadno jasen in preprost način, posebej mladim, vse ga je predestiniralo za vzgojitelja, čigar podoba bo ostala predvsem njegovim učencem težko dosegljiv ideal.

Delo in študij Rudolfa Eggerja, ki je terensko-arheološka raziskovanja vzorno in organsko družil s historičnimi, sta v veliki meri posvečena vzhodno-alpskemu prostoru, nekaj Sloveniji v starem veku ter dokaj — in tehtno — tudi drugim delom Jugoslavije. Nekateri doprinosi imajo pionirski značaj ne le za problem sam, tudi za način njegovega reševanja; nekateri so prav kot učbeniki za študente v teh vedah, kajti v prvi vrsti je bil Egger vzgojitelj, velik pedagog, ki je privlačil s svojimi humanimi kvaliteta, ki je fasciniral z vehementno znanstveno pozornostjo, ki jo je znal z disciplinirano eleganco posredovati ukaželjnim mladim srcem. Vsa njegova dela so pisana dinamično in zato bralca pritegujejo ter ga neprisiljeno uvajajo v minula dogajanja, da se komaj zaveda, koliko duševnega napora je bilo potrebno za njihovo rekonstrukcijo. Egger je

imel malokomu dano moč, pričarati odmaknjeni svet in prostor tako, da se vanj zastrmimo, posebej, ker je znal stvarno in jedrnato združiti v organizem rezultate, ki mu jih je dajala analiza avtorjev, epigrafskih spomenikov — med temi posebej starokrščanskih — arheološkega gradiva in čistega sklepanja.

Njegov pomen za avstrijsko lokalno in regionalno arheologijo in zgodovino je velik, o tem pouči bibliografija, ki je priložena njegovim izbranim spisom, *Römische Antike und frühes Christentum* I (1962), II (1963) oziroma tudi druga, ki jo je za *Almanach* Avstrijske akademije znanosti pripravil Eggerjev naslednik profesor Artur Betz. Zato naj omenim (izpuščam dolgo vrsto fundamentalnih poročil o arheoloških izkopavanjih, analizah, npr., o Teurniji, Virunu, Kolaciju, Karnuntu, Beljaku, Aguntu, Dolu pri Bistrici - Paternjonu) samo sintezi za rimsko obdobje na Gornjeavstrijskem (*Jahrbuch des Oberösterreichischen Musealvereines* 95 [1950] 133—168) in Koroškem (*Kärnten im Altertum* [1941]). Posebej Koroški, kjer je v Celovcu dolgo poučeval na gimnaziji, je od fundamentalne habilitacije dalje posvetil lepe preglede, tako *Führer durch die Antikensammlung des Landesmuseums in Klagenfurt* (1921), čigar uvodno poglavje služi študentom še danes, dalje, vodnik po rimskem mestu *Teurnia* (5. izdaja, 1963), potem *Der Ulrichsberg, ein heiliger Berg Kärntens* (1949), *Die Stadt auf dem Magdalensberg, ein Grosshandelsplatz* (1961) ter predvsem *Die Ausgrabungen auf dem Magdalensberg*, poročila, ki jih je od 1949 dalje redno prinašala revija *Carinthia* I.

Njegov pomen sega tudi — v manjši meri — v problematiko celotnega rimskega imperija (primerjaj 'Der erste Theodosius', *Byzantion* 5 [1929—1930] 9 s., 'Der Balkan unter Rom', *Revue internationale des études balkaniques* 4 [1936] 343 s., 'Das Praetorium als Amtssitz und Quartier römischer Spitzenfunktionäre', *Sitzungsberichte, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse*, 250/4 [1966]), v večji pa Ilirika in s tem prostora, ki ga poseljujejo danes južni Slovani. Primerjaj predvsem:

- „Eine römische Inschrift aus Čuprija“, *Starinar* 4 (1926—1927) 101—104,
- „Die städtische Kirche von Stobi“, *Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Instituts* 24 (1929) 42—87,
- „Eine Revolte im Lager von Viminacium“, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* 18—21 (1937—1940) 395 s.,
- Der heilige Hermagoras* (1948).

Posamezne analize in posamezni doprinosi za ta prostor bodo še dolgo ostali izhodiščne točke za študij in delo. Posebej so ga pritegovale *Salonae*, kjer je s prijatelji in tovariši sodeloval pri velikih raziskavah starokrščanskih mestnih predelov:

- „Zur Entstehungsgeschichte und Bedeutung der Kirchen von Salona“, *Forschungen in Salona* I (1917) 89—99,
- „Die Basilika von Manastirine und ihre Gründer“, *Strena Bulićiana* (1924) 379 s.,
- „Ein carmen figuratum aus Salona“, *Harisma* (Festgabe zur 25-jährigen Stiftungsfeier des Vereines klassischer Philologen in Wien, 1924) 12—15,
- „Der altchristliche Friedhof von Manastirine“, *Forschungen in Salona* II (1926),

„Das Mausoleum von Marusinac und seine Herkunft', *Bulletin de l'Institut archéologique bulgare* 10 (1936) 221 s.,

„Der altchristliche Friedhof Marusinac', *Forschungen in Salona* III (1939), skupaj z E. Dyggvejem,

„Von Römern, Juden, Christen und Barbaren', *Sitzungsberichte, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse*, 247/3 (1965).

Priložnostno pa ga je tudi pritegovala siceršnja problematika rimske province Dalmacije:

„Ein neuer Statthalter der Provinz Dalmatia', *Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Instituts* 19-20 (1919) Bb. 293 s.,

„Die neuen Inschriften aus dem Coemeterium am Kapljuč', *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 50 (1928—1929) 13-21,

„Ein Offiziale des Statthalters von Dalmatien', *Mélanges Šišić* (1929) 219 s.

Za področje Slovenije je treba vedno znova konzultirati predvsem naslednja dela:

„Die Zerstörung Pettaus durch die Goten', *Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Instituts* 18 (1915) Bb. 253.,

„Historisch-epigraphische Studien in Venezien', prav tam 21-22 (1922—1924) Bb. 309 s.,

„Eine altchristliche Bischofsinschrift', *Mitteilungen des Vereines klassischer Philologen in Wien* 4 (1927) 3 s.,

„Der Tempelbezirk des Latobius im Lavanttal (Kärnten)', *Anzeiger, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse*, 1927, 4 s.,

„Civitas Noricum', *Wiener Studien* 47 (1929) 146 s.,

„Ein Denkmal des christlichen Poetovio', *Časopis za zgodovino in narodopisje* 29 (1934) 58 s.,

„Die Ostalpen in der Spätantike', *Das neue Bild der Antike* II (1942) 395 s.,

„Die Bevölkerung der Ostalpenländer im Altertum', *Bericht über den dritten österreichischen Historikertag in Graz*, 26. bis 29. Mai 1953, str. 29—33,

„Ricerche di storia sul Friuli preromano e romano', *Atti dell'Accademia di scienze, lettere ed arti di Udine* (3) 13 (1954—1957) 383 s.,

„Die Christianisierung der pannonischen Provinzen', *Südost Forschungen* 22 (1963) 9—13,

„Die Inschrift des Harigasthelmes', *Anzeiger, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse* 96 (1959) 79—91

„Der Alpenraum im Zeitalter des Überganges von der Antike zum Mittelalter', *Vorträge und Forschungen* 10 (1956),

„Die Nordwestecke des Herzogstuhles', *Carinthia I* 157 (1967) 453—459.

Na naštetih vrtilinah sloneča priljubljenost med študenti, med znanci, med rojaki in kolegi mu v življenju ni prinesla samo številna priznanja, odlikovanja, častna članstva v akademijah, učenih društvih, ampak tudi obilo manjših in večjih slavij za obletnice in spominske sestanke, nekateri od njih so bili tudi literarno zabeleženi ali proslavljeni (primerjaj, *Præ Austria Romana* 2 [1952] št. 4). Med temi spomeniki so strokovno pomembni predvsem zborniki, ki mu jih je posvetilo Koroško zgodovinsko društvo (zaradi življenjskega dela, ki ga je posvetil Koroški, ga je ta dežela prav posvojila, čeprav je bil po rodu Tirolec in po rojstvu Štajerc), ob 60-letnici zbornik *Aus dem römischen und germanischen Kärnten* (1942), ob 70-letnici *Beiträge zur älteren europäischen Kulturgeschichte*, I-III

(1952), ob 80-letnici pa izbor njegovih lastnih spisov v dveh knjigah z naslovom *Römische Antike und frühes Christentum*, I, II (1962).

V meni se misel nanj in na njegovo življenje družijo s podobo visokega drevesa, ki je rastlo na lepem, zatišnem prostoru; radi so se ljudje mudili v njegovi senci, uživali pogled čez gozdove v dolinah proti goram minulosti in poslušali starosvetni napev, ki ga je veter šelesteč v košati krošnji prinašal in odnašal.

Profesor Egger živi v srcih vseh, ki so ga poznali; živi z nami v svetu znanosti.

J. Šašel